

Müügimaks — tõlkes kaduma läinud

EML

Postitaja:

Postitatud : 16.12.2009 18:00:00

EML juhatuse esimees Lasse Lehis kirjutab detsembri MaksuMaksjas müügimaksust. Järgneb artikkel:

Detsembri esimesel päeval sai kogu Eesti teada, et on olemas sellised maksud nagu paadimaks ja müügimaks. Kuigi müügimaks kehtib ja on kehtinud nii mitmeski omavalitsusüksuses, on müügimaksu võimalik kehtestamine Tallinnas siiski sündmus, mis mõjutab peaaegu kogu Eestit. Seega oleks paras aeg lähemalt uurida, mida see maks endast kujutab. Kohalikud maksud Põhiseaduse § 157 lg 2 kohaselt on kohalikul omavalitsusel seaduse alusel õigus kehtestada ja koguda makse ning panna peale koormisi. Kohalike maksude seadus (KoMS)^[1] loetleb kaheksa võimalikku maksu, mida kohalikud omavalitsused kehtestada saaksid: müügimaks, paadimaks, reklaamimaks, teede ja tänavate sulgemise maks, mootorsõidukimaks, loomapidamismaks, lõbustusmaks ja parkimistasu. KoMS varasem redaktsioon lubas kehtestada veel ka isikumaksu (kehtis Nissi vallas 1995. aastal) ja kohalikku tulumaksu, mida kusagil ei ole rakendatud. Parkimistasu kuulub kohalike maksude hulka alates 2003. aastast, varem nimetati seda avalik-õiguslikuks teenustasuks.^[2] Taasiseseisvunud Eestis on kohalike maksude tähendus olnud väga väike. Omavalitsuste põhiliseks tuluaallikaks on olnud laekumised riiklikest maksudest (tulumaks, maamaks)^[3] ning riigieelarve tasandusfondist. Kohalikke makse on tihti kehtestatud mitte niivõrd otseselt raha kogumise eesmärgil, vaid pigem linnapilti ja liikluskorraldust reguleeriva mõjutusvahendina (reklaamimaks, teede ja tänavate sulgemise maks, parkimistasu). Võttes aluseks 2008. aasta maksulaekumised, võib teha järgmise kokkuvõtte kohalike maksude kehtestamisest^[4]: parkimistasu kehtis Tallinnas, Tartus, Pärnus, Kuressaares, Viljandis, Jõhvi, lisaku ja Toila vallas; reklaamimaks kehtis Tallinnas, Maardu, Keila, Narva, Narva-Jõesuu, Kohtla-Järve, Sillamäe, Jõgeva, Põltsamaa, Põlva, Pärnu, Kuressaare, Elva, Tartu, Tõrva, Valga, Viljandi ja Võru linnas ning Harku, Jõelähtme, Kose, Rae, Saku, Saue, Viimsi, Jõhvi, Kohtla, Imavere, Paide, Hanila, Ridala, Haljala, Are, Halinga, Paikuse, Kohila, Märjamaa, Muhu, Põide, Kambja, Laeva, Tartu, Ülenurme, Otepää, Tõlliste, Saarepeedi ja Rõuge vallas; teede ja tänavate sulgemise maks kehtis Tallinnas, Saue, Kohtla-Järve, Narva, Narva-Jõesuu, Jõgeva, Paide, Rakvere, Pärnu, Kuressaare, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru linnas ning Viimsi vallas; müügimaks kehtis Maardu ja Kunda linnas ning Harku, Peipsiääre, Torgu, Are ja Kaisma vallas; loomapidamismaks kehtis Narva linnas. Lõbustusmaksu, paadimaksu ja mootorsõidukimaksu ei laekunud 2008. aastal kusagil. Mootorsõidukimaks kehtis Tallinnas ja Maardus kuni 2003. aastani ning Alajõe vallas aastatel 1996-2000. **Müügimaks** Müügimaksu kohta sätestab KoMS § 8 järgmist: **§ 8. Müügimaks** (1) Müügimaksu maksavad valla või linna territooriumil kauplemis- või teenindusluba omavad füüsilisest isikust ettevõtjad ja juriidilised isikud. Müügimaksu maksab tegevuskohajärgselt kaupleja kaubandustegevuse seaduse mõistes, kes on registreeritud majandustegevuse registris ja tegutseb jaekaubanduse, toitlustuse või teeninduse valdkonnas. (2) Müügimaksuga maksustatakse maksumaksja poolt valla või linna territooriumil müüdüd kaupade ja teenuste maksumus müügihinnas. Kaupade ja teenuste müügihind käesoleva seaduse tähenduses on käibemaksuseaduses sätestatud maksustatava käibe maksustatav väärtus ilma müügimaksuta. (3) Müügimaksu määra kehtestab volikogu, kuid mitte rohkem kui 1% käesoleva paragrahvi 2. lõikes

sätetatud kaupade ja teenuste maksumusest müügihinnas. (4) Müügi maksuga maksustamise periood on kvartal. (5) Maksumaksja on kohustatud: 1) arvestama valla või linna territooriumil tema müüdud kaupade ja teenuste maksumuselt müügi maksu volikogu maksumääruses sätestatud määra järgi; 2) esitama volikogu määruses sätestatud maksuhaldurile kvartalile järgneva kuu 20. kuupäevaks müügi maksu kohta rahandusministri poolt kehtestatud käibedeklaratsiooni 3) tasuma müügi maksu kohaliku omavalitsusüksuse eelarvesse deklaratsiooni esitamise tähtpäevaks. (6) Valla- ja linnavalitsusel on õigus anda müügi maksu soodustusi ja vabastusi volikogu poolt kehtestatud tingimustel ja korras. Müügi maksu deklaratsiooni vorm on kehtestatud rahandusministri 2. jaanuari 2001. aasta määrusega nr 1 (RTL 2001, 5, 63), kuid see vorm ei sisalda midagi sellist, mida oleks mõtet siin ära tuua. Müügi maksu laekumine 2008. aastal kroonides oli järgmine^[5]: Maardu linn (Harjumaa) 1 520 839,83 Harku vald (Harjumaa) 541 794,37 Kunda linn (Lääne-Virumaa) 5600,00 Peipsiääre vald (Tartumaa) 2760,00 Torgu vald (Saaremaa) 1500,00 Kaisma vald (Pärnumaa) 650,00 Are vald (Pärnumaa) 325,00 Kokku: 2 073 469,20 Vaadates neid arve ning arvestades asjaolu, et elektroonilisest Riigi Teatajast leiame ainult Maardu ja Harku maksumäärused, võib üsna kindel olla, et alates Kundast nimekirjas paiknevad üksused on müügi maksu pähe oma aruannetesse kirja pannud kauplemislubade väljastamise eest võetud riigilõivu või mõne muu sarnase seadusliku või ebaseadusliku tasu. Ausalt öeldes polegi see eriti oluline, kas Are valla poepidaja maksab vallale 325 krooni maksu, lõivu või teeb lihtsalt annetuse. Harku valla kehtiv müügi maksu määрус on vastu võetud ja 28. augustil 2003.^[6] Määрус kordab põhisas seaduse teksti, täiendavalt on sätestatud vaid see, et müügi maksust on vabastatud füüsilisest isikust ettevõtjad ― pensionärid, invaliidid, valla- või riigiasutuste allasutused ning tervishoiuasutused ja apteegid. Maksumäär on 0,1 protsenti. Maardu linna müügi maksu määрус on vastu võetud 30. detsembril 1996 ja seda on muudetud 26. veebruaril 1998.^[7] Määрус tekst on üsna arhailine ja juriidiliselt ebakorrekne. Ka ei ole määrust viidud kooskõlla kohalike maksude seaduses 2000. ja 2004. aastal tehtud muudatustega. Kuid tundub, et kõik Maardus tegelevad ettevõtjad on õnnelikud, et neil üldse lubatakse Maardus ettevõtlusega tegeleda, ja pole protesteerinud maksumääruse ilmselgelt seadusega vastuolus olevate sätete vastu (või on siis lihtsalt neid ignoreerinud või Tallinnasse ümber kolinud). Maardu linna müügi maksu määrad on järgmised: toiduainete ja tööstuskaupade kauplustele, segakauplustele, toitlustusettevõtetele ja pagaritööstusele 0,3%;teenuseid osutavatele ja vara rentivatele ettevõtetele ning hulgikaubandusettevõtetele 0,5%;baaridele, kohvikutele, restoranidele ja teistele toitlustusettevõtetele, kus müüakse alkohoolseid jooke, tootmisega tegelevatele ettevõtetele, vedel- ja tahkekütust ning määrdeaineid müüvatele ettevõtetele, autode hoolduse, remondi ja müügi tegelevatele ettevõtetele ja alkoholi müüvatele kauplustele 1%. Väga omapärane on ka maksuvabastuste süsteem, mis ilmselt põhineb Maardu linna kohalikul hea halduse taval. Maksumaksjale antakse 50% ulatuses maksusoodustust, kui ta teeb ettemaksu enne maksustamisperioodi algust. Veelgi lootustandvam on aga määрус punkt 5.3, mis kõlab järgmiselt: *Ülejäänud juhtudel otsustab maksusoodustuse igal konkreetsel juhul Maardu Linnavalitsus oma korraldusega Maardu Linnavolikogu poolt kehtestatud tingimustel.* Mis juhtub, kui Tallinnas kehtestatakse müügi maks? Kuigi EML on veendunud, et müügi maks on Euroopa õigusega vastuolus, ja loodab, et Rahandusministeerium leiab tõlkevad üles ja korraldab müügi maksu kehtetuks tunnistamise veel enne, kui võimalik Tallinna müügi maksu kehtima hakkab (lähemalt vt allpool), teeme igaks juhuks väikese ekskursiooni probleemidesse, mida müügi maks endaga kaasa toob. Pealtnäha tundub, et müügi maks on justkui käibemaksu lisaprotsent, kuid päris nii see siiski ei ole. Kahel maksul on üsna palju erinevusi. KoMS § 8 lg 1 sätestab, et müügi maksu maksab tegevuskohajärgselt kaupleja kaubandustegevuse seaduse mõistes, kes on registreeritud majandustegevuse registris^[8] ja tegutseb jaekaubanduse, toitlustuse või teeninduse valdkonnas (KoMS § 8 lg 1). See tähendab, et rida tegevusi jääb maksustamise alt välja. Lähemat selgitab meile kaubandustegevuse seadus^[9], mille § 2 defineerib **jaekaubandust** (müüakse kaupa ja selle

müügiga seonduvat teenust kliendile, kaasneva tegevusena võib valmistada või serveerida toitu), **toitlustamist** (müüakse toitu koos valmistamise ja serveerimisega kohapeal tarbimiseks või serveerimisega kohapeal tarbimiseks, võib ka müüa kaasnevat kaupa või osutada täiendavat teenust) ja **teenindust** (tehakse töö kliendi tellimusel ning mille käigus valmistatakse uus vallasasi või hooldatakse, parandatakse või muudetakse olemasolevat vallasasja või selle omadusi või vallasasi antakse või võetakse valdusse või kasutusse või pakutakse ja osutatakse ehitise puhastusteenust või ilu- ja isikuteenust ning müüakse sellise teenusega seonduvat kaupa). Maksu alt jäävad seega välja sellised kaubandustegevuse liigid nagu hulgikaubandus (müüakse kaupa ja selle müügiga seonduvat teenust isikule, kes ei ole tarbija) ning tänava- või turukaubanduse korraldamine või kaubanduse korraldamine avalikul üritusel (kaubanduse korraldaja korraldab kauba või teenuse müüki või toitlustamist oma valduses oleva tegevuskoha kaudu). Tarbija mõiste avab tarbijakaitseaduse[10] § 2 punkt 1: füüsiline isik, kellele pakutakse või kes omandab või kasutab kaupa või teenust eesmärgil, mis ei seonu tema majandus- või kutsetegevusega. Kohalike maksude seadus ei maini midagi sellest, kuidas peaks müüja maksu arvutamisel käituma, kui tarbija ostab kaupa hulgilaost või kui mittetarbija ostab kaupa jaekaubandusest. Lisaks valdkonnale on maksuobjekt piiritletud ka geograafiliselt. KoMS § 8 lg 3 kohaselt maksustatakse müügitmaksuga maksumaksja poolt **valla või linna territooriumil müüdüd kaupade ja teenuste maksumus**. On ju selge, et Tallinnas asuval äriühingul võib olla müügikohti ka mujal Eestis. Järelikult on vaja hakata vahet tegema, kus toimus kauba või teenuse müük. Siin tekib kindlasti terve küsimusi. Näiteks kui kauba tellimusi võetakse vastu interneti kaudu, posti või telefoni teel ning kaup toimetatakse ostjale koju kätte, kas sel juhul tuleb lähtuda ostja asukohast, registreeritud kauplemiskoha, büroo, arvuti, lao jne asukohast. Paljusid teenuseid osutatakse samuti väljaspool ettevõtte asukohta ― näiteks ehitus- või remonditööd, seadmete paigaldused jne. On selge, et siin tekib massiliselt võimalusi maksust kõrvallehiilimiseks, mida loodav Tallinna munitsipaalnõukogu ei suuda avastada ka siis, kui kas või kõik praegused reisisaajad maksude sissenõudjaks edutada. Samuti tähendab müügitmaks ettevõtjatele täiendavat halduskoormust, sest tuleb hakata eraldi arvet pidama nende käivete kohta, mida maksustatakse müügitmaksuga. KoMS § 8 lg 3 kohaselt maksustatakse müügitmaksuga kaupade ja teenuste **müügitmaks**, mis on käibemaksuseaduses sätestatud maksustatava käibe maksustatav väärtus ilma müügitmaksuta. Sellest järeldub, et müügitmaksu peavad maksma ka need ettevõtjad, kes ei ole registreeritud käibemaksukohustuslased. Müügitmaksuga hakatakse maksustama ka ekspordi ja teisi 0% käibemaksumääraga maksustatavaid tehinguid, sest tegemist on maksustatava käibega. Samuti maksustatakse müügitmaksuga kauba või teenuse omatarvet. Jällegi tekib täiendav halduskoormus, rääkimata võimalikust topeltmaksustamisest. Maksustatava väärtuse arvutamist reguleerib käibemaksuseaduse § 12. Muu hulgas tähendab see, et müügitmaks ise kuulub samuti maksustatava väärtuse koosseisu, käibemaks aga mitte (KMS § 12 lg 61). Näiteks, kui poeletil on kauba hind 100 krooni, toimuks maksude arvestus järgmiselt: käibemaksuga maksustatav väärtus on 83,33 krooni (see sisaldab 1%-list müügitmaksu 0,83 krooni) ja käibemaks 16,67 krooni. Järelikult, kui kaupmees otsustab müügitmaksu võrra hinda tõsta, siis võidab sellest ka riik täiendava käibemaksu näol ja tarbija jaoks kallineksid hinnad mitte 1%, vaid koguni 1,2% võrra. Kohalike maksude seadus ei reguleeri maksukohustuse tekkimise aega, kuid sõnast "müüdüd" võiks järeldada, et lähtutakse ainult kauba üleandmise või teenuse osutamise hetkest ning ettemaksu ei arvestata. Jälle üks erinevus käibemaksust. Erinevalt käibemaksust ei pea müügitmaksu arvel välja tooma ning ükski ostja ei saa ostetud kaubalt ega teenuselt tasutud müügitmaksu maha arvata ei käibemaksust ega müügitmaksust. Hukatusest päästab sõnaraamat Nüüd jõuamegi selleni, millest oleks pidanud alustama. Müügitmaks on oma olemuselt käibemaksu primitiivsem vorm, mis eksisteeris Euroopa riikides enne seda, kui otsustati kasutusele võtta ühtlustatud lisandväärtuse maks. Seda oli vaja teha eelkõige sellepärast, et müügitmaks on olemuselt kumuleeruv, mis tekitab topeltmaksustamist, moonutab konkurentsi ning piirab kaupade ja teenuste vaba liikumist. Hulgi- ja jaekaubanduse

mõistete piiritlemine ei ole kumulatsiooni vältimiseks piisav. Sellepärast ongi 1977. aastal vastu võetud käibemaksudirektiivis (77/388/EMÜ) sätestatud, et liikmesriigid peavad kaotama kõik muud käibemaksud, mis ei ole lisandunud väärtuse maksud (art 33). Lubatud on kehtestada näiteks aktsiise või muid makse üksikutele kaupadele või teenustele (nt hasartmängumaks). Praegu kehtiva käibemaksudirektiivi (2006/112/EÜ) artiklis 401 on see keeld kirja pandud järgmiselt (ametlik eestikeelne tekst): *Ilma et see piiraks ühenduse teiste sätete kohaldamist, ei takista käesoleva direktiivi sätted liikmesriigil säilitamast või kehtestamast makse kindlustuslepingutele, hasartmängudele ja kihlvedudele, aktsiise, riigilõive ja üldiselt mis tahes makse, lõive ja makseid, mis ei ole käsitatavad kumuleeruvate käibemaksudena, kui nimetatud maksud, lõivud ja maksed ei too liikmesriikidevahelises kaubanduses kaasa formaalsusi piiriületamisel.*

Rahandusministeeriumi "spetsialistid" on juba jõudnud pasundada, et kõik on korras, sest müügi maks kumuleerub müügi maksuga vaid harvadel juhtudel ja selles on eelkõige ettevõtjad ise süüdi (näiteks kui toitlustuse või teenindusega tegelev ettevõtja ostab vajaliku kauba jaekauplusest). Ühesõnaga, maksumaksjate liit ajab jama ja "vana paks" võib teha, mida tahab.^[11] Nüüd on siis käes meie loo pealkirjas lubatud kumuleeruv kulminatsioon. Võtame lahti sama direktiivi inglise keeles ja loeme artiklist 401 järgmist: *Without prejudice to other provisions of Community law, this Directive shall not prevent a Member State from maintaining or introducing taxes on insurance contracts, taxes on betting and gambling, excise duties, stamp duties or, more generally, any taxes, duties or charges which cannot be characterised as turnover taxes, provided that the collecting of those taxes, duties or charges does not give rise, in trade between Member States, to formalities connected with the crossing of frontiers.* Ei mingit kumulatsiooni kusaagil. Loe direktiivi ükskõik mis muus keeles, ikka räägitakse lihtsalt käibemaksust ja ei millestki muust. Siin ongi asja „point“. Kunagi ammu, siis kui Eesti valmistus liituma Euroopa Liiduga, tõlgiti kõik EL õigusaktid eesti keelde. Paratamatult tuli seda teha "suurtel kiirustel ja hulgakaupa". Tõlkimise käigus koostati andmebaas ja kord sinna kantud termin läks automaatselt käiku iga kord ka hiljem. Nende tõlgete kvaliteet on küll oluliselt parem kui Google tõlkimisprogrammi abil tõlgitud Nigeeria petukirjadel, aga siiski mitte nii hea, et neid pimesi uskuda.^[12] Nii ongi mingeid radu pidi jõudnud tõlgi kätte seletus, et *value added tax* on eesti keeles "käibemaks" ja *turnover tax* "kumuleeruv käibemaks". Mis on põhimõtteliselt õige, kuid siiski ebatäpne. *Turnover tax* tähendab käibemaksu või käibelt võetavat maksu kui üldmõistet, mis hõlmab nii kumuleeruvaid kui mittekumuleeruvaid käibemakse. Ühte käibelt võetava maksu liiki, mida meie käibemaksuseadus nimetab käibemaksuks, nimetatakse "lisandväärtuse maksuks". Samamoodi on näiteks saksa ja hollandi keeles ― direktiivis on maksu nimi *Mehrwertsteuer* ja *belasting over de toegevoegde waarde*, kodumaises seaduses aga *Umsatzsteuer* ja *omzetbelasting*. See aga ei ole neid takistanud direktiivi õigesti tõlkimast. Kui laduda ritta direktiivide 77/388/EMÜ ja 2006/112/EÜ pealkirjad kõikides EL ametlikes keeltes, ei pea olema teab mis suur polüglott, et aru saada Eesti "eripärast" ― seal, kus eesti keeles räägitakse "käibemaksust", räägivad kõik teised "lisandväärtuse maksust", kus eesti keeles on "kumuleeruv käibemaks", räägivad teised lihtsalt "käibemaksust". Kahju muidugi, et Rahandusministeeriumi kolmanda korruse kompetents, kes ometigi peaks kõige paremini teadma, kuidas Euroopas asjad käivad ja kuidas Euroopa asja eesti keelde tõlgitakse, ei ole siia maani suutnud nii lihtsat tõlkeviga avastada. Lohutuseks võin veel kinnitada, et müügi maks oleks käibemaksudirektiiviga igal juhul vastuolus ka siis, kui direktiiv tõepoolest keelaks ainult kumuleeruva käibemaksu. Sest müügi maks on igal juhul kumuleeruv ― ta võib kumuleeruda nii käibemaksuga kui ka sama või mõne teise omavalitsuse müügi maksuga. Sellisel viisil, nagu KoMS § 8 sätestab müügi maksu, ei olegi võimalik kumulatsiooni vältida. Ainus mõeldav mittekumuleeruva müügi maksu vorm saaks olla täiendav kohalik maksumäär riiklikule käibemaksule.

[1] RT I 1994, 68, 1169; 2005, 57, 451.

[2] Teoreetilistest vaidlustest parkimistasu olemuse kohta võib huviline lugeda Riigikohtu üldkogu 07.12.2001 otsusest

[3]

Rahandusministeeriumi andmetel (

www.fin.ee/doc.php?81546

) laekus 2008. aastal omavalitsusele füüsilise isiku tulumaksu 11,5 miljardit krooni ja maamaksu 755 miljonit krooni. Ko

[4] Maksu laekumine ja kehtimine ei pruugi alati kokku langeda. Näiteks võib mõnes väikeses vallas mõni kohalik maks

[5] Kuna tegemist ei ole just astronoomiliste summadega, siis täpsuse huvides toome laekumised sendi täpsusega. Ig

[6]

KO 2003, 126, 2100.

[7] RTL 1998, 137/138, 530.

[8] Majandustegevuse registri seadus. – RT I 2004, 12, 79; 2009, 49, 331.

[9] RT

I 2004, 12, 78, 2009, 49, 331.

[10] RT I 2004, 13, 86; 2009, 54, 363.

[11] Vt Ministeerium: kohalik müügitaks ei riku Euroopa nõudeid. – EPL

Online

, 02.12.2009,

www.epl.ee/artikkel/483979

.

[12] Tõlkevigade stiilinäiteid vt Lasse Lehis. Kaunid kunstid ja taimede tervise kaitse ehk Kuidas õigusakte rööbiti raker